

HEDENDAAGSE FRANSE FILOSOFIE

Rob Devos en Luc Vanmarcke, red., *De marges van de macht. Filosofie en politiek in Frankrijk: 1981-1995*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 1995, 292 pp., ISBN 90 6186 714 2.

De bundel bestaat uit een korte inleiding (R. Devos), een algemene presentatie van 'De jaren Mitterand', die de politieke achtergrond schetsen (Eddy Stols) en veertien artikelen waarin achtereenvolgens J.-F. Lyotard (Erik Spinoy), H. Cixous (Christa Stevens), J. Derrida (Rob Molenaar), P. Bourdieu (Freddy Mortier), M. Foucault (Rob Devos), E. Balibar (Marin Terpstra), G. Deleuze (Monique Scheepers), L. Irigaray (Annemie Halsema), P. Lacoue-Labarthe (Dirk De Schutter), L. Ferry (Fernand Tanghe), L. Boltanski en L. Thevenot (Geert Demuijnck), B.-H. Lévy (Luc Vanmarcke), A. Finkielkraut (Tim Heysse) en Cl. Lefort (Donald Loose) worden besproken. Elk artikel begint met een korte presentatie van de auteur en eindigt met een korte bibliografie.

Het vertrekidee is uitstekend: het dubbele septennaat van Mitterand is lang genoeg geweest om reacties van over het algemeen linkse filosofen of intellectuelen op de gevoerde politiek uit te lokken. Het enthousiasme van het begin — dat retrospectief gezien en vanuit de mundialisering bekeken vrij naïef voorkomt — gaat stilaan tot erger, kritiek, desillusie en zelfs wanhoop over als aan de verwachtingen niet wordt beantwoord. De ontgoocheling is des te groter omdat veel van de behandelde denkers aan de kiescampagne deelgenomen hadden: ze kan in sommige gevallen tot het zich terugtrekken uit de politiek leiden. De verdienste van het boek is dat niet alleen en niet hoofdzakelijk op het evenementiële ingaat, maar dat het de reacties telkens vanuit de gedachte van de besproken auteur belicht. Zo wordt de lezer tegelijk aan de recente geschiedenis herinnerd en krijgt hij degelijke informatie over de verschillende denkers.

De meeste aspecten van het contemporaine Franse denken komen aan bod: denken van *la différence*, denken in het verlengde van Heidegger, deconstructie, sociologie, feminisme, de overblijvende aspecten van het marxisme, problemen in verband met ecologie, reflectie over het recht en de mensenrechten, rol en functie van de intellectueel, relatie ethiek (verantwoordelijkheid) en politiek enzovoort. Twee denkers lijken mij bijzonder relevant voor de behandelde problematiek: Pierre Bourdieu en Claude Lefort; hun reflectie over het symbolische, hoe verschillend ook in aanpak, hier steunend op bepaalde aspecten van de sociologie van Max Weber, daarop de gedachten van Maurice Merleau-Ponty, is zeer verhelderend.

Het boek is leerrijk en het leest vlot: de *Werkgroep Franse Politieke Filosofie* heeft zijn opzet op overtuigende manier verwezenlijkt. Twee kritische opmerkingen en een voorstel om te besluiten. Ik vraag me ten eerste af waarom de volgorde van de bijdragen niet systematischer uitgevallen is: men had bijvoorbeeld de denkers van *la différence*, de feministen, de sociologen enzovoort kunnen hergroeperen, wat de lezer geholpen zou hebben. Ten tweede valt het op dat de keuze van de besproken auteurs niet gerechtvaardigd wordt. Elke keuze heeft natuurlijk iets willekeurigs, maar als

bepaalde denkers, van wie men terecht kon verwachten dat ze besproken zouden worden, niet voorkomen, dan is een woordje verklaring welkom: ik denk aan Paul Ricœur, Régis Debray, Jean Baudrillard, François Furet en Rosenvallon. Een voorstel aan de lezer: ik signaleer hem het boek van Bernard Flynn, *Political Philosophy at the Closure of Metaphysics* (Humanities Press, New Jersey-London, 1992, 233 pp.), waarin Michel Foucault, Maurice Merleau-Ponty en Claude Lefort (naast Karl Marx, Jürgen Habermas en Hannah Arendt) aan een zeer grondige analyse onderworpen worden.

Maurice WEYEMBERGH